

set på Twitter

”Sprog-tendens: at starte sætninger med ’Og ja’ eller ’Og nej’. Lagde mærke til det for en uge siden, og nu kan jeg ikke lade være med at se det overalt. Og nej, det behøver du ikke. Og ja, det bestemmer du selv!

MIKKEL MALMBERG, SOFTWARE-INGENIØR

Danske unge ved for lidt om deres rettigheder. Lad os få menneskerettigheder på skoleskemaet

AF KRISTINE YIGEN

DE DANSKE skoleelever starter i dag på et nyt år i et af verdens bedste skolesystemer. Men kun få vil i det kommende år lære om deres egne rettigheder til for eksempel sundhed, fritid, udvikling, medbestemmelse eller beskyttelse mod vold. Menneskerettigheder fylder alt for lidt på skoleskemaet, og det er en udfordring, jeg håber den nye børne- og undervisningsminister vil tage på sig. En nylig rapport fra The World Economic Forum udråber Danmark til et af verdens bedste lande målt på kvaliteten af uddannelse. Danmark ligger på en 10.-plads ud af 137 lande. Det er godt gået, og Danmark er da også et af de lande i EU, der investerer mest i uddannelse. Det fremgik af EU-Kommissionens tilstandsrapport om uddannelse i 2018. Desværre har undersøgelser gennemført af Institut for Menneskerettigheder, Unicef og Gallup senest i 2017 vist, at børn og unge i Danmark ikke kender meget til deres rettigheder.

ved særligt meget om deres egne rettigheder. Og det kan have store konsekvenser for dem og for det danske samfund. Når børn og unge, der lever digitale liv, ikke kender retten til privatliv, øges risikoen for, at billeder og tekster deles uden omtanke for konsekvenserne. Når de ikke kender til deres rettigheder, kan de heller ikke vide, at de er beskyttet imod vold, vanrøgt, udnyttelse og misbrug. Unge, der ikke ved, at de har medbestemmelse og ytringsfrihed, deltager sandsynligvis mindre i debatter og holder i højere grad deres meninger for sig selv. Hvis de ikke kender deres rettigheder, kan de ikke vide, at de kan kræve at blive beskyttet mod racisme, diskrimination og negativ social kontrol. Samtidig er der større risiko for, at opbakningen til menneskerettigheder falder, hvis børn og unge mangler kendskab til rettighederne. Til november har FN's Børnekonvention 30-årsjubilæum. Det er en rigtig god anledning for regeringen til for alvor at få sat menneskerettighederne på skoleskemaet. Det hjælper vi gerne med. ■

Kristine Yigen er afdelingsleder, Institut for Menneskerettigheder.

► Børn og unge ved for lidt om deres ret til privatliv. Det øger risikoen for, at deres billeder og tekster deles på internettet uden omtanke for konsekvenserne, skriver Kristine Yigen fra Institut for Menneskerettigheder. – Foto: Johan Gadegaard / Ritzau Scanpix.

DET ER PARADOKSALT, at vi i Danmark er et af verdens bedste lande til at uddanne børn og unge, men at de ikke

Dreyer og Garne ønsker nyt dåbsritual. Men det er ikke særlig nyt

AF JENS RASMUSSEN

RASMUS H.C. DREYER og Kristoffer Garne opstiller i Kristeligt Dagblad den 25. juli ”et nyt dåbsfor-slag”, som skal tilgodes ”traditionen fra Luther og Grundtvig” og give muligheder for større variation med hensyn til bibeltækter og bønner. Forslagets liturgiske led kan foreses opstillet på følgende måde: Råbe-bede-banke-bøn og tilføjet dåbs-bøn med variationer Tekstlæsning med Markus, 10, 13-16 som obligatorisk Fadervor Korstegning ”Tilspørgslen med trosbekendelsen”, det vil sige forsagelse og trosbekendelse med spørgemålt Dåbsformel (Matt. 28, 19) Håndspåbyggelse med bøn Fredshilsen Fadertilale.

DREYER OG GARNE nævner ikke forsagelsen med et ord i deres forslag, selvom de tydeligvis har dækket sig ind med formuleringen ”Tilspørgslen med

trosbekendelsen”. De henviser til N.F.S. Grundtvigs egen liturgiske tradition som deres forudsætning.

DERFOR ER DET NÆRLIGGENDE at fremhæve det dåbsritual, som Grundtvig anvendte. Han holdt sig til biskop N.E. Balles revision af det autoriserede dåbsritual fra 1783 (afskaffelse af eksorcismen), som han forsvarede over for tidens rationalister, ikke mindst i debatten om forsagelsen. Professor H.N. Clausen ønskede at udelade forsagelsen af Djevelen, eller at omformulere den til forsagelse af synd. Slår man op i Alterbogen fra 1830 har Dreyers og Garnes forslag en del tilfælles med dåbsritualet, revideret i 1783, hvilket ses ved en sammenligning: Indgangstale (Kiære Christne...) Korstegning Råbe-bede-banke-bøn (fra Luthers ritual) Evangelium (Mark. 10, 13-16) Fadervor Lovprisning (”Lovet være Gud...”). Forsagelse (”Forsager du Djevelen? (...) Ja”) Trosbekendelse med spørgemålet (”Troer du paa (...) Ja”).

Dåbsformel (”jeg døber dig...”) Matt. 28, 19). Håndspåbyggelse med bøn (”igienfodt dig formedelst Vand og den Hellig Aand...”) Fredshilsen Fadertilale.

DER ER DOG OGSÅ KLARE forskelle, for Dreyers og Garnes nye forslag har ikke lovprisning og indgangstale med. I dåbsritualet på Grundtvigs tid indledte lovprisningen selve dåbshandlingen, forstået som forsagelse, trosbekendelse, dåbsformel og håndspåbyggelse. Dreyer og Garne har fastholdt placeringen af korstegningen som indledning på dåbshandlingen, hvilket stammer fra det eksisterende 1912-dåbsritual. Ligeledes hang indgangstale om arvesynd og korstegning sammen i 1783-dåbsritualets indledning, hvilket gentages i 1895-dåbsritualet, der i det hele taget minder meget om 1783-dåbsritualet. Herefter fulgte Luthers råbe-bøn (1526), som Dreyer og Garne medtager som indledning uden det gamle liturgiske sammenhæng. Der var med Luthers bøn tale om at ”anraabe” Gud på barnets vegne, hvil-

ket understregede frelsens alvor lige efter dåbsliturgis indgangstale og korstegning.

Dreyers og Garnes såkaldte nye dåbsritual er en light udgave af 1783-dåbsritualet (jævnfør 1895-dåbsritualet) med udtagelse af de led, som de kan bruge, og sammensat efter deres opfattelse, især med inddragelse af tekster og bønner. Det sidste har præster altid haft en vis frihed til.

Ønsket i den nuværende debat om et dåbsritual må enten være en nænsom sproglig revision af de eksisterende autoriserede dåbsritualer (1895, 1912 og 1992) eller et nyt dåbsritual med helt nye formuleringer, det vil sige med indholdsmæssige ændringer.

Der må efter min mening ikke være tale om et tag-selv-bord, hvor der køres lidt rundt med de enkelte ældre liturgiske led i tidligere dåbsritualer.

Under alle omstændigheder er det svært at se Dreyers og Garnes dåbsfor-slag som noget helt nyt. ■

Jens Rasmussen er kirkehistoriker, ph.d. og forhenværet hospitalspæst.

► Der må efter min mening ikke være tale om et tag-selv-bord.

teologisk tanke

”Hvis Gud skulle dømme sine hellige efter det, de er i sig selv, da var der ikke en eneste sjæl, som blev frelst!”

C.O. ROSENIUS (1816-1868), SVENSK VÆKKELSES-PRÆDIKANT

kronik | I efteråret sidste år var evolutionsteorien til debat, men debatten kom til at handle om biskoppelig tilsynsmyndighed, mens sagens kerne henstod i uvished. Det er ærgerligt, for der er rigeligt at drøfte, skriver Anders Klostergaard Petersen

Darwin rangordnede mennesker, men var ikke racist

KRISTELIGT DAGBLADS KRONIK 12. AUGUST 2019

AF ANDERS KLOSTERGAARD PETERSEN

Professor mso, Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet

I EFTERÅRET VAR DER DEBAT her i avisen om evolutionsteori. Baggrunden var en artikel af sognepræst Mads Jakob Thorlund Jakobsen i Sct. Marie Kirkes kirkeblad i Sønderborg. Han beskrev evolutionsteori som religion i modsætning til den bibelske skabelsesberetning, kristen etik og Det Nye Testamente. Han fremhævede, hvordan den burde fordømmes som overgreb på trosfriheden. Der var flere sælsomme aspekter i debatten, som kan være fornuftigt at gennoverveje, for drøftelsen endede uforløst ud. Den kom til at handle om biskoppelig tilsynsmyndighed, men sagens kerne henstod i uvished. Det er ærgerligt, for der er rigeligt at drøfte.

For det første drejede debatten sig om præsten som forkynder, men ikke som underviser, skønt det ikke er mindre problematisk. Jeg ville have betænkeligheder ved at sende barn til undervisning hos ham med tanke på, hvad han lærer. Og de lokale skoler, der giver kirken mulighed for konfirmandundervisning i skoletiden, må overveje ordningen fortsatte berettigelse. Skolen kan ikke være tjent med en præst, der som katederprofet misbruger skoletimer. Biskop Marianne Christiansen gjorde ret i at indkalde præsten til samtale, hvor hun gjorde ham forskellen mellem videnskab og religion klart. Den ene er ikke bedre end den anden, men de forholder sig til forskellige livsområder og konkurrerer derfor ikke med hinanden. Videnskabelig teoridannelse er ikke religion og påberåber sig ikke at være det. Det bør akademisk uddannede teologer i Danmark vide.

For det andet førte debatten om evolutionsteori ud fra Darwin. Tænk, hvis man drøftede aktuel lægevidenskab ud fra gamle teorier uden hensyntagen til moderne behandlingsformer som penicillin og kemoterapi.

Darwin var en fremragende skribent, en afværgende visdomsrig tænker, men han vidste intet om moderne genetik. Darwin er en af mine store helte, så jeg ønsker ingenlunde at forklejne hans indsats, men det er intellektuelt forarment at drøfte en teoridannelse uden hensyn til en 160-årig udvikling. En af dansk teologis og også folkekirken store refter var været dets evne til at indgå i kvalificeret med- og modspil til kultur- og samfundsdebat, den videnskabelige inklusion. Den status kan man snart sætte over styr, hvis man vil føre diskussioner på det niveau, debatterede om evolutionsteori eksempelvis.

For det tredje var der diskussionen af Darwin. Her excellerede Katrine Winkel Holm i uvidenhed. I en kommentar i avisen den 27. november 2018 mente hun, at der måtte stilles skarpt på Darwins ”dystre sider”. Hun havde læst en artikel af historieprofessor Poul Duedahl fra 2009 om Darwins racebegreb. Den bygger alene på spredte citater fra Darwins 1871-værk, ”The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex”, men placerer ham ikke i historisk kontekst. Katrine Winkel Holm havde hverken læst hovedværkerne, dagbøger eller breve og anbragte heller ikke Darwin i forhold til hans egen tid og rum. Det er åndeligt armod hos en evangelisk-luthersk præst skolet i betydningen af at gå ad

fontes, til kilderne. Man kunne også have ønsket sig en klogere analyse af racebegrebet, der for Darwin betød noget andet end i dag, hvor det forudsætter geners betydning.

I TO KRONIKKER OVERVEJER jeg to centrale spørgsmål, som står ubesvaret tilbage. Var Darwin racist? Hvad drejer moderne evolutionsteori sig om? Det sidste er forudsætning for en fornuftig diskussion af dens betydning i dag. Men først om Darwin og racisme.

Ud over hans egne forsat meget læseværdige og spændende værker, kan man læse om den historiske baggrund i den fortræffelige og internationale stærkt anmelderrote bog om racisme-spørgsmålet, ”Darwin’s Sacred Cause: Race, Slavery and the Quest for Human Origins” af Darwin-forskerne Adrian Desmond og James Moore. I tidsskriftet Nature lovpriste den berømte biolog Stephen Jay Gould bogen som den ”utvivlsomt fineste biografi, der nogensinde er skrevet om Darwin”.

På et punkt har Duedahl og Holm ret. Darwin var som flertallet i datiden overbevist om den europæiske civilisations fortræffelige og internationale, lige som han var forvisset om sin protestantismes sandhed over andre kristendomsformer og religioner.

Tilsvarende var han overtydet om englænderens overlegenhed over andre folkeslag. Det kaldes etnocentrisme og kulturarrogance, men ikke racisme.

Darwin kom af et unitarisk miljø med stærk betoning af skabelsestanken. Familien forsonede sig først langsomt, og

primært fordi man efter Den Franske Revolution så sig nødsaget til at imødegå mistanker for manglende loyalitet over for kongen, med Church of England.

Darwin blev således døbt i Church of England, men fastholdt livet igennem et stærkt og af både faderens og morfaderens unitarisme. Menneskets lige værd var en grundtanke hos begge, og Josiah Wedgwood gjorde en betydelig indsats på sine fabrikker for at forbedre arbejdernes sikkerhed, ligesom han skabte og støbte medaljonen for Samfundet for Gennemførelse af Slavehandlens Afskaffelse i 1787: en sort mand på knæ med hænder og fødder i lænker og øjnene rettet mod himlen. ”Er jeg ikke også menneske og bror?”. Hele Darwin-familien var centrale aktører i den engelske kamp, også specifikt politiske, mod slaveri, abolitionismen, der opnåede sin første store sejr i 1807 med slave-riets afskaffelse i Englands kolonier.

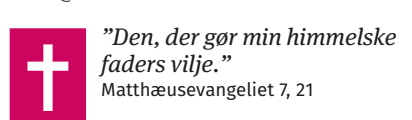
Darwin lærte tidligt i sin studietid at udstoppe fugle. Familien betalte for en privatlærer, John Blackamoore, der, som sort. Som ældre genkaldte Darwin sig hans betydning: ”Der levede en neger i Edinburgh, som havde rejst med Watson og tjent til livet ved at udstoppe fugle, som han gjorde fremragende. Han gav mig for betaling timer, og jeg sad ofte hos ham, for han var en meget behagelig og intelligent mand.”

I studietiden stiftede Darwin også bekendtskab med frenologien – tanken om, at man gennem måling af menneskers hjernestruktur kan slutte sig til deres intelligens.

► Etnocentriker og kultur-arrogant, javist. Det var europæere uden undtagelse i datiden, men Darwin var ikke racist. Han var faktisk alt andet.

ordet Vi må ophøje gerningerne

AF STEEN SKOVSGAARD

”Den, der gør min himmelske faders vilje.” Matthæusevangeliet 7, 21

”KUN DEN, DER GØR min himmelske faders vilje, skal komme ind i Himmeriget.” Det kunne man høre Jesus sige i søndagens evangelium.

Hvis vi med andre ord ikke gør noget og giver videre af det, som vi selv har fået, men søger at beholde det for os selv, så risikerer det at gå os, som da israelitterne forsøgte at gemme mannaen til dagen efter: Den rådnedede op (2. Mos. 16, 20).

Så gerningerne er vigtige. Det er som med frugterne på et træ. Et godt træ bærer gode frugter, og et dårligt træ bærer dårlige frugter. Sådan forholder det sig i naturen, og sådan forholder det sig med mennesker. Det er frugterne, som viser, at der er liv og vækst. Sådan er det også med os: Det er afgørende, hvad vi gør.

EN SÅ KLAR TALE om frugter og gode gerninger er ellers ikke noget, vi er vant til at høre eller tale om. I vores evangelisk-lutherske folkekirke har vi næsten gjort det til en dyd overhovedet ikke at tale om gerninger. I hvert fald passer vi på ikke at fremhæve dem.

Men det er alligevel ikke helt i overensstemmelse med Luther selv. Luther understreger for eksempel et sted, at vi i troen på Kristus ganske rigtigt kan rose os og være frimodige på dommens dag. ”Men,” skriver han, ”ved siden af dette, må vi også rose os af noget andet, ikke alene over for Gud, men over for Gud og den ganske kristenhed, ja, over for hele verden, at ikke nogen skal kunne fordømme og med rette anlage os, som Paulus siger i Ap.G. 24, hvor han står over for landshøvdingen og roser sig mod sin anklager, idet han siger: Efter at jeg kom til tro og har det samme håb til Gud, at der engang skal ske en opstandelse fra de døde, ”Derfor stræber jeg også selv efter altid at have en uplettet samvittighed over for Gud og mennesker.” (Ap.G. 24, 16-17), altså at leve således, at jeg ikke støder eller forarger nogen. Og Luther fortsætter:

”Af dette kan du se, at vi ikke skal vrage gerningerne, som man beskylder os for at gøre, men tværtimod ophøje dem og rose dem så meget, at de giver os frimodighed over for Gud, når han skal dømme.” ■

Steen Skovsgaard er tidligere biskop i Lolland-Falsters Stift.